

Årsrapport 2026

Lättläst sammanfattning

Institutet för mänskliga rättigheter

Institutet
för mänskliga
rättigheter

© 2026 | Institutet för mänskliga rättigheter

Mobilvägen 10, Lund
mrinstitutet.se

Telefon: 046-287 39 00

E-post: registrator@mrinstitutet.se

Diarienummer: 3.1.1-661/2025

ISBN: 978-91-990252-0-9

ISBN digital version: 978-91-990252-1-6

Foto: Kajsa-Stina Romin/Scandinav (omslag)

Om denna rapport	5
-------------------------	----------

Nya svenska lagar borde förberedas bättre	7
--	----------

Sverige är inte tillräckligt bra på att följa internationella regler	8
---	----------

1. Det är svårt att få sina rättigheter på riktigt.....	9
2. Den statliga barn- och ungdomsvården är inte bra.....	10
3. Det finns hot mot fri forskning och undervisning i Sverige.....	12
4. Alla har rätt till social trygghet.....	14
5. Rasismen blir vanligare.....	15

Det här vill vi påminna om från tidigare årsrapporter	17
--	-----------

Årsrapport för 2024.....	18
Årsrapport för 2025.....	19

**Institutet för mänskliga rättigheter
lämnar en rapport till regeringen och riksdagen
varje år.**

**Den här texten är en
lättläst sammanfattning
av den rapporten.**

**Rapporten handlar om
mänskliga rättigheter i Sverige
under året 2025.**

Om denna rapport

I rapporten berättar vi om mänskliga rättigheter i Sverige. Vi föreslår också vad regeringen ska göra för att för att alla i Sverige verkligen ska få sina mänskliga rättigheter.

Rapporten ska hjälpa riksdagen och regeringen när de arbetar för att Sverige ska följa reglerna om mänskliga rättigheter. Även organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter i Sverige kan använda rapporten i sitt arbete.

I rapporten beskriver vi vad de mänskliga rättigheterna betyder. Rapporten beskriver också vad som händer i Sverige när regeringen inte följer de mänskliga rättigheterna. Och hur det kan påverka människor som inte får sina rättigheter.

I rapporten skriver vi också om vad regeringen behöver göra för att de mänskliga rättigheterna ska bli verklighet för människor i vardagen.

Vad är mänskliga rättigheter?

Mänskliga rättigheter innebär att alla ska få samma möjligheter att delta i samhället.

Till exempel har alla rätt att

- gå i skolan
- äta mat
- rösta i val
- bestämma själva över sina liv
- vara trygg.

Nya svenska lagar borde förberedas bättre

I Sverige är det riksdagen som bestämmer vilka lagar vi ska ha.

Det är regeringen som föreslår nya lagar.

När regeringen ger förslag skriver de långa texter som förklarar varför lagen behövs.

Under året 2025 har de som skriver dessa långa texter ofta haft ont om tid.

De som skriver har inte alltid tänkt på att berätta om vad förslagen betyder för mänskliga rättigheter.

När riksdagen har bestämt om förslag på nya lagar har de därför inte alltid vetat om förslagen är bra eller dåliga för mänskliga rättigheter.

Det borde vara annorlunda.

När riksdagen bestämmer om nya lagar borde de alltid veta hur lagarna påverkar mänskliga rättigheter.

Sverige är inte tillräckligt bra på att följa internationella regler

Mänskliga rättigheter är regler som gäller i många länder. Sverige är ett av länderna som har lovat att följa reglerna.

Men i Sverige följer vi inte alltid reglerna. Det är viktigt att Sveriges regering och riksdag följer reglerna. Annars får rättigheterna mindre betydelse för oss som bor i Sverige.

Nu ska vi beskriva fem exempel på vad som händer när reglerna får mindre betydelse i regeringens och riksdagens arbete.

1. Det är svårt att få sina rättigheter på riktigt

Du har rätt att anmäla till polisen om du har blivit utsatt för hatbrott.

Du kan också anmäla till Diskrimineringsombudsmannen om du har blivit diskriminerad.

Den rätten att anmäla har alla människor i Sverige.

Men många vet inte hur man gör en anmälan. Många tänker också att det inte kommer leda till något.

Det är allvarligt.

Rättigheter fungerar inte om vi inte kan använda dem.

Det gör att den som gör ett hatbrott eller diskriminerar kan fortsätta om det aldrig kommer fram att hen har gjort fel.

Det gör också att en människa som har rätt att inte bli diskriminerad eller utsatt för hatbrott kan bli utsatt igen. Och kanske blir otrygg och rädd när hen ska gå till skolan, jobbet eller åka buss till kompisarna.

2. Den statliga barn- och ungdomsvården är inte bra

I Sverige finns det hem för barn och ungdomar som staten ansvarar för. De kallas SiS-hem.

På SiS-hemmen bor barn och ungdomar som behöver vård och hjälp.

Nästan alla som är på SiS-hem vill inte vara där.

De kan behöva hjälp för att de har föräldrar som inte kan ta hand om dem. Barnen eller ungdomarna kan också behöva hjälp för att de mår dåligt för att de varit med om hemska saker. En del har även använt droger.

Men barnen och ungdomarna på SiS-hemmen får inte alltid den vård och den hjälp som de behöver.

På SiS-hemmen finns det många regler, som bestämmer vad barnen och ungdomarna får göra och vad de inte får göra. Reglerna påverkar deras liv mycket. Ibland blir ett barn inlåst ensam i ett rum. Ibland måste barn bo kvar på hemmen fast de skulle ha rätt att åka därifrån.

Väldigt många som bor på SiS-hemmen har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Det kan vara till exempel adhd eller autism. Eller en intellektuell funktionsnedsättning. Men SiS-hemmen är ofta inte anpassade för personer med funktionsnedsättningar.

Det är också svårt för barnen och ungdomarna att klaga när de blir dåligt behandlade. De vet inte alltid vem de ska klaga till.

De får ofta inte hjälp med att klaga. Ibland händer ingenting när de klagar.

Det här tycker vi att regeringen behöver göra:

1. Gör en plan för hur färre barn och unga ska bo på institutioner.
2. Förbjud att barn och ungdomar blir inlåsta ensamma.
3. Gör så att barn och ungdomar kan lämna SiS-hemmen när de har rätt att åka därifrån.
4. Gör så att barn och unga på hemmen får hjälp att klaga när de blir dåligt behandlade.

3. Det finns hot mot fri forskning och undervisning i Sverige

Det är viktigt att det finns forskare som tar reda på ny kunskap och utvecklar samhället.

De forskarna måste vara fria att bestämma vad de ska forska om och hur de ska forska.

Forskarna ska få söka kunskap och dela med sig av den till andra.

Den fria forskningen hänger ihop med andra mänskliga rättigheter:

- rätten att säga vad man tycker
- rätten att få information
- rätten till utbildning
- rätten att få läsa eller lyssna på kunskap och forskning.

Sverige har lovat att skydda de här rättigheterna som står i internationella regler och EU-regler. Det betyder att svenska staten ska respektera fri forskning och undervisning.

Men i Sverige finns det många risker för den fria forskningen.

- Politikerna kan vilja styra forskningen för mycket.
- Många forskare har inte trygga anställningar.
- En del forskare utsätts för hot, hat och trakasserier.

Det här tycker vi att regeringen behöver göra:

1. Sverige ska vara bättre på att skydda friheten för forskning och undervisning.
2. Många ska få vara med och påverka hur friheten för forskning och undervisning ska skyddas.

4. Alla har rätt till social trygghet

Alla i Sverige ska ha rätt till social trygghet.

Det betyder att människor som inte kan arbeta ändå ska få mat, kläder och bostad.

Det är en mänsklig rättighet.

Men det är inte alltid så i Sverige.

Många har ändå för lite pengar för att kunna ha ett hem, äta sig mätta och köpa varma kläder till vintern.

Det här tycker vi att regeringen behöver göra:

1. Svenska lagar ska säga samma sak om social trygghet som de mänskliga rättigheterna säger.
2. Ge människor i Sverige rätt att klaga inför FN om de inte har social trygghet.
3. Gör så att alla som behöver hjälp får tillräckligt med pengar så att de till exempel kan ha ett hem, kan äta sig mätta och kan gå till doktorn.

5. Rasismen blir vanligare

Rasism finns i Sverige.

Och rasismen har blivit värre.

Fler människor behandlas orättvist

och utsätts för hat, hot eller våld

på grund av sin hudfärg

eller på grund av var de kommer ifrån.

Det kan hända i skolan, på jobbet, på internet

eller på andra platser.

Sverige har lovat att följa regler om mänskliga rättigheter

som säger att staten måste arbeta mot rasism.

Det är till exempel förbjudet i Sverige

att säga eller göra rasistiska saker.

Men det finns människor som ändå säger och gör saker

som är rasistiska.

När politiker säger rasistiska saker

kan det leda till att det bli vanligare att

andra människor gör och säger

rasistiska saker.

Det är också svårt att få rätt

om man anmäler rasistiska brott till polisen.

Polisen utreder inte alla brotten

och ofta blir ingen fälld för rasistiska brott.

Det här tycker vi att regeringen behöver göra:

1. Gör så att polisen arbetar mer mot rasism.
Det kan göra så att polisen löser fler hatbrott.
Det kan göra så att fler människor får förtroende för polisen.
Det kan också göra så att fler människor känner sig tryggare.
2. Tala om att rasism är fel.
När politiker och andra pratar om politik ska de inte vara rasistiska.
Det är extra viktigt år 2026 när det är val i Sverige.
3. Gör det lättare att samla in information om rasism.
Informationen ska användas för att stoppa rasism.
De som samlar in och använder informationen ska visa respekt för de som informationen handlar om.
De ska göra det tillsammans med de som är utsatta för rasism.

Det här vill vi påminna om från tidigare årsrapporter

Institutet för mänskliga rättigheter har funnits sedan 2022.

Vi har skrivit tre årsrapporter.

I årsrapporterna berättar vi vad som har hänt med mänskliga rättigheter i Sverige.

Vi föreslår också vad regeringen ska göra för att alla i Sverige verkligen ska få sina mänskliga rättigheter.

Här berättar vi om några saker som vi har skrivit om förut i tidigare årsrapporter.

Årsrapport för 2024

I årsrapport 2024 skrev vi om att det är viktigt att alla i Sverige arbetar för mänskliga rättigheter. Det blir lättare om vi har en plan för arbetet och om någon har ansvar för planen. Då kan vi också lättare se om Sverige följer internationella regler för mänskliga rättigheter.

Vi vill påminna om att regeringen fortfarande behöver arbeta med att göra bättre planer för att genomföra mänskliga rättigheter.

Årsrapport för 2025

I årsrapport 2025 skrev vi om att äldre människor blir diskriminerade. Det som vi skrev då gäller fortfarande. Och regeringen behöver fortsätta arbeta med råden vi gav:

- Äldre personer måste få vara med och bestämma i samhället och i beslut som handlar om dem.
- Ta bort åldersgränser som diskriminerar äldre människor.
- Sverige borde vara med och skriva internationella regler för äldre människors rättigheter.

Institutet för mänskliga rättigheter
är en myndighet.

Vårt uppdrag är att jobba för att Sverige ska
följa och skydda de mänskliga rättigheterna.

Det finns en lag som beskriver vad vi ska göra.
Den säger till exempel att vi ska

- Följa och undersöka hur mänskliga rättigheter respekteras i Sverige.
- Berätta för regeringen om läget för mänskliga rättigheter till regeringen.
- Föreslå förbättringar för att de mänskliga rättigheterna ska bli verklighet.
- Delta i internationellt samarbete om mänskliga rättigheter.
- Arbeta för att fler människor känner till och förstår de mänskliga rättigheterna.